

WYKORZYSTANIE MAP GLEBOWO-ROLNICZYCH W ARCHITEKTURZE KRAJOBRAZU

Opracowanie: Bożena Lemkowska

Mapy glebowo-rolnicze wraz z aneksami posłużyć mogą w procesie scalania gruntów, szacowania wartości nieruchomości rolnych, projektowania melioracji, tworzenia granicy rolno-leśnej (Ustawa o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20010730764>), jak też określania kierunków rozwoju wsi, waloryzacji i ochrony gruntów (Ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19950160078>), planowania przestrzennego, przekształcania działki rolnej w budowlaną, projektowania dróg, czy też prowadzenia prac ziemnych.

Analiza zróżnicowania gleb, w ujęciu kompleksów przydatności rolniczej w nawiązaniu do typów krajobrazu, pozwala na wnikliwe poznanie zjawisk przyczynowo-skutkowych zachodzących w środowisku. Dokładne zrozumienie zagadnienia konieczne jest do podejmowania właściwych decyzji w procesie planowania przestrzennego (**Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20030800717>) z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju (**Prawo ochrony środowiska** <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20010620627>).

Aby proces ten przebiegał prawidłowo należy przeprowadzić waloryzację poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego, zarówno biotycznych jak i abiotycznych pod kątem pełnienia różnych funkcji w tym rolniczej, turystyczno-rekreacyjnej, osadniczej, przemysłowej, górniczej.

Częstotliwość występowania gleb klas bonitacyjnych w kompleksach przydatności rolniczej gleb

KLASY BONITACYJNE GLEB	Kompleks przydatności rolniczej gleb użytków ornych								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
I	+++								
II	+++	+							
IIIa		+++		+					
IIIb		++	++	+++				+	
IVa			++	+	+++			++	
IVb			+		++	++		++	+
V			+			+++	++	+	++
VI							+++		+
VIRz							+++		

+ – częstość występowania; *

– po melioracji

Częstotliwość występowania gleb użytków orných w poszczególnych kompleksach przydatności rolniczej gleb z uwzględnieniem ciężkości w uprawie

Kategoria agronomiczna ciężkości gleb w uprawie	Zawartość frakcji <0,02 mm [%]	Kompleks przydatności rolniczej gleb								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Bardzo lekkie	0-10	-	-	-	+	+++	+++	+++	-	+
Lekkie	11-20	-	-	-	+++	+++	++	+	-	+++
Średnie	21-35	+++	+	+++	++	+	+	-	+++	++
Ciężkie	35-50	+	+++	++	-	-	-	-	+++	
Bardzo ciężkie	>50	-	+	+	-	-	-	-	+	-

Występowanie kompleksów przydatności rolniczej gleb w różnych krajobrazach

KRAJOBRAZ			Kompleks przydatności rolniczej gleb gruntów ornych								
Klasa	Rodzaj	Odmiana	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Nizinny	Nadmorski	deltowy	+++	+++	-	++	+	+	+	+++	+++
		jeziorny i zalewowy	-	-	-	-	-	-	-	***	***
		wydmowy	-	-	-	-	-	+	++	-	-
	Młdoglacialny	równin morenowych	+	+++	+	+++	+++	++	+	++	++
		pagórkowaty pojeziorny	+	++	++	+++	+++	++	+	++	++
		sandrowy	-	-	-	-	-	+	+++	-	++
	Staroglacialny	peryglacialny równin denudacyjnych	++	++	+	+++	+++	++	++	++	++
		peryglacialny wzgórz ostańcowych	-	+	++	+++	+++	++	++	++	++
	Krajobraz dolin i równin akumulacyjnych	dolin zalewowych	+++	+++	-	++	+	+	-	+++	+++
		tarasowo-wydmowy	-	-	-	-	-	+	+++	-	-
rzeczno-jeziorny		-	-	-	-	-	-	-	+++	+++	
Wyżyny i górski	Wyżyny lessowy	wyżyn lessowych	+++	++	+++	++	+	-	-	+	+
	Wyżyny węglanowy	marglowy	+	++	+++	++	+	+	+	+	+
		wapienny	+	++	+++	++	+	+	+	+	+
		dolomitowy	+	++	+++	++	+	+	+	+	+
		gipsowy	+	++	+++	++	+	+	+	+	+
	Wyżyn i pogórzy krzemianowych	krystaliczny	+	++	+++	++	+	+	-	++	++
		piaskowcowy	+	++	+++	++	+	+	-	++	++
		łupkowy	+	++	+++	++	+	+	-	++	++

Występowanie kompleksów przydatności rolniczej gleb w różnych położeniach w reliefie

Położenie	Kompleks przydatności rolniczej gleb użytków ornyc								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Grzbiety wzniesień w krajobrazie falistym i pagórkowatym	+	+	+++	+	++	++	++	-	-
Stok o słabym nachyleniu	+++	+++	+	+++	+++	+++	+++	+	+
Stok o średnim nachyleniu	+	++	+++	+	++	++	++	-	-
Stok o silnym nachyleniu	-	-	+++	-	-	+	+	-	-
Płaskie o dobrym odpływie	+++	+++	+	+++	+++	+++	+++	-	-
Płaskie o słabym odpływie	-	+	-	-	-	-	-	+++	+++
Rynna przepływowa	-	-	-	-	-	-	-	+++	+++
Zagłębienie bezodpływowe	-	-	-	-	-	-	-	+++	+++

Spadki terenu [°]	Położenie	Przydatność terenu dla budownictwa	Zagrożenie erozją
<2°	teren płaski	korzystne	Znikome
2-3°	stoki bardzo łagodne)	korzystne	Słabe
3-6°	stoki łagodne	Średnio korzystne	Średnie
6°-10°	stoki średnie	niekorzystne	Duże
10-15°	średnio silny stok	niekorzystne	Bardzo duże
15-20°	bardzo silny stok	niekorzystne	Bardzo duże
20-30°	bardzo silnie spadzisty stok	niekorzystne	Bardzo duże

Charakterystyka morfometryczna typowych form terenu Polski (Koreleski 1990)

Forma terenu	Wysokość względna formy [m]			Kąt nachylenia stoków [°]
	średnia	mała	duża	
Morena denna płaska i falista	3	0	5	0-7
Morena denna pagórkowata	6	3	10	7-15
Wały i wzgórza moreny czołowej	20	6	100	15-25
Drumliny	6	3	15	10-20
Pagórki i wzgórza morenowe zdenudowane	4	2	20	5-10
Rozmyte powierzchnie morenowe	2	0	10	0-5
Wały ozowe	8	2	30	7-20
Pagórki i wzgórza kemowe	8	5	40	10-20
Równiny sandrowe	3	1	5	0-1
Terasy i równiny napływowe	1	0	3	0-2
Dna dolin	1,5	0,5	5	0-5
Wydmy i piaski lotne	6	1	30	5-33
Powierzchnie płaskie i pokryte lessem	2	1	5	0-15
Powierzchnie płaskie pokryte lessem i porozcinane wąwozami	15	5	4	5-30

Występowanie kompleksów przydatności rolniczej gleb w zależności od typu i rodzaju gleby

Typy gleb		Rodzaj gleby	Kompleks przydatności rolniczej gleb użytków ornyc								
	Symbol na mapie klasyfikacyjnej		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Bielicowe, rdzawe	AB	1 żwir	-	-	-	-	+	+++	+	-	-
	AB	2 piasek	-	-	-	+++	+++	+++	+++	-	++
Brunatne, płowe	B	3 glina	++	+++	++	+++	+	+	+	++	-
	B	4 ił	+	+++	+	-	-	-	-	++	-
	B	5 pył	++	+++	+	+++	+++	+++	-	++	-
	B	6 less	+++	+++	+++	+	+	+	-	+	-
Czarnoziemy	C		+++	+++	-	-	-	-	-	-	-
Czarne ziemie	D		+++	+++	-	-	-	-	-	+++	+
Gleby pobagienne	E		-	-	-	-	-	-	-	+++	+++
Mady	F		++	+++	-	+	+	+	-	+++	+
Rędziny	G		+	+++	+++	-	+	+	+	+	-

Występowanie kompleksów przydatności rolniczej gleb w zależności od stanu uwilgotnienia gleby

Stan uwilgotnienia		Kompleks przydatności rolniczej gleb użytków ornych R									Użytki zielone Ł, Ps			
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	1z	2z	3z	
Gleby o zrównoważonych stosunkach wilgotnościowych	Wilgotność optymalna	+++	++		++							+++	++	
Gleby okresowo lub trwale nadmiernie wilgotne	Gleby okresowo nadmiernie wilgotne	+	***		++	*			+++	+		+	+++	
	Gleby okresowo podmokłe						+	+	+++	+++			+++	
	Gleby trwale podmokłe								+	+			++	
Gleby okresowo lub trwale za suche	Gleby trwale za suche						++	+++					++	
	Gleby trwale za suche						++	+++					++	

+ – częstość występowania; * – po melioracji

Przydatność dla budownictwa

Stan uwilgotnienia	Ocena przydatności dla budownictwa
Gleby o zrównoważonych stosunkach wilgotnościowych	korzystne
Gleby okresowo lub trwale nadmiernie wilgotne	niekorzystne
Gleby okresowo lub trwale za suche	korzystne

Następstwo siedlisk leśnych ↔ gruntów ornych

Typ siedliskowy lasu	Kompleks przydatności rolniczej gleb użytków ornych								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Bór suchy						+	+		
Bór świeży						+	+		
Bór wilgotny						+	+		
Bór bagienny									+
Bór mieszany świeży								+	+
Bór mieszany wilgotny							+	+	+
Bór mieszany bagienny									
Las mieszany świeży		+		+				+	+
Las mieszany wilgotny								+	+
Las mieszany bagienny								+	+
Las świeży	+	+	+	+	+			+	+
Las wilgotny	+	+		+	+			+	+
Las łęgowy	+	+						+	+
Ols								+	+
Ols jesionowy								+	+

 Gleby predestynowane do zalesienia

LITERATURA

KORELSKI K. 1990. Geomorfologia. Wyd. AR Kraków.

STRZEMSKI M., SIUTA J., WITEK T. 1973. Przydatność rolnicza gleb Polski. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne Warszawa

STRZEMSKI M., 1965. Podział rolniczej przestrzeni produkcyjnej Polski na kompleksy według przyrodniczych zasad racjonalnego użytkowania. Roczn. Gleb. 15 dodatek.

TABELA KLAS GRUNTÓW. Dz.U. 2012 nr 0 poz. 1246 – Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 września 2012 r. w sprawie gleboznawczej klasyfikacji gruntów <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20120001246>

WITEK T., 1973. Mapy glebowo–rolnicze oraz kierunki ich wykorzystania. IUNiG Puławy.